

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДУ КЛАСИЦИЗМ В АРХІТЕКТУРІ ПАЛАЦІВ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ КІНЦЯ XVIII- ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті здійснено комплексне історико-архітектурне дослідження пам'яток палацової архітектури стилю класицизм кінця XVIII початку XX століття, що розташовувались на Східному Поділлі. Встановлено періодизацію еволюції стилю класицизм у палацовій архітектурі з урахуванням історико-культурних та архітектурно-містобудівних чинників свого часу.

Ключові слова: палац, класицизм, період, маєток, стиль, архітектурні особливості.

Abstract

In this article complex historical and architectural research of palace sights of architecture of style classicism is carried out of end of XVIII of beginning of XX centuries that were situated on East Podillya. A division into periods of evolution of style is set classicism in palace architecture taking into account the historical and cultural, architectonically-town-planning factors at one time.

Keywords: palace, classicism, period, estate, style, architectural features.

Вступ

Сьогодні вивченням палацової архітектури цікавиться багато українських науковців та дослідників. Адже вони є унікальними та висококультурними зразками архітектурної спадщини країни. Палаці Східного Поділля, більшість з яких є пам'ятками національного значення, щодня втрачають свій автентичний вигляд, та це унеможливує подальше їх збереження, повноцінне відновлення та використання. Не вивченою є проблема обґрунтування основних етапів розвитку, характерних особливостей та архітектурно-планувальних вирішення класицистичних палацових комплексів періоду кінця XVIII – початку XX століття.

Метою дослідження є поглиблене вивчення та систематизація панських маєтків стилю класицизм на Східному Поділлі кінця та створення цілісної картини розвитку даних палацових комплексів.

Результати досліджень

На основі архівних матеріалів, попередніх літературних досліджень та натурних обстежень проведено історико-культурний, стилістичний та архітектурно-планувальний аналіз палаців Східного Поділля кінця XVIII початку XX століття.

Кінець XVIII століття в Європі характеризувався пануванням в архітектурі стилю класицизм. Даний стиль відзначався величністю ордерних систем, монументальністю споруд, довершеністю форм, стриманими та симетричними об'ємами, спокійною колористикою, чіткістю геометричних ліній [1].

Простежено, що світові класицистичні стильові тенденції кінця XVIII століття мали значний вплив на специфіку формування архітектурно-просторового та композиційно-структурного образу панських маєтків. Власники подільських земель кінця XVIII початку XX створювали свої резиденції, основу яких сформували споруди в стилі класицизм. Залучалися до будівництва палаців відомі архітектори зі світовими іменами: Жозеф Лакруа, Франц Боффо, Лоренц Гейдон, Іржи Стіброл, та інші.

Розвиток класицистичних палацових комплексів протікає від періодів раннього та пізнього класицизму до неокласицизму. Кожен з етапів відзначався характерними особливостями стилістичних прийомів доби античності, застосуванням декоративних та конструктивних елементів

даного періоду, проте й відображаючи у собі певний відбиток власних амбіцій та бажань заможних власників.

Вкінці XVIII століття на Східному Поділлі зводились наймасштабніші палацові комплекси. Це був період раннього класицизму, у всій своїй красі – симетричності об'єму та композиційних частин стриманій вишуканості декору та лаконічності форми, довершеності та величі споруди. Одним з найкращих палаців раннього класицизму на Східному Поділлі є ансамбль Потоцьких в Тульчині [3].

Період першої половини XIX століття характеризувався зведенням групи палаців середньої величини на території Східного Поділля, а саме палац Комара в Мурованих-Курилівцях (1805 р.), палац Пшилуських в Нападівці (1820 р.), палац Чарномських в Чорномині (1820 р.), палац Потоцьких у Дашеві (1825 р.), палац Четвертинських в Антополі (1830 р.), палац Рудзьких у Біличині, тощо. Даний етап становлення палацової архітектури уже зрілого класицизму окреслює об'єми споруд більш чітко та жорстко, композицію фасадів робить фронтальною, а пластику відмічає насиченішою.

Період кінця XIX – початку XX століття на Східному Поділлі характеризується будівництвом споруд у стилі неокласицизму. Одним з малочислених зразків даного палацового зодчества кінця XIX початку XX століття [6] є палацово-парковий ансамбль графині Щербатової в місті Немирові.

Закономірності формування конструктивних та композиційно-естетичних вирішень головних фасадів та декоративних оздоблювальних елементів палацових споруд у поєднанні з новоствореними, оточуючими мальовничими парками, англійськими галявинами та французькими садами, гармонійно підкреслювали довершений образ унікальних архітектурних ансамблів стилю класицизм.

Висновки

1. Період класицизму в зародженні палацової архітектури відзначався монументальністю будівель, величністю ордерних систем, досконалістю форм, симетричністю об'ємів, витриманою колористикою, чіткістю геометричних ліній та анфіладністю планування.

2. Палацове будівництво періоду класицизм залишило висококультурні зразки архітектурної творчості видатних світових зодчих та справило значний вплив на становлення інших громадських та адміністративних споруд періоду кінця XVIII початку XX століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тимофієнко В.І., Єрошев В.Ю. Українська садибна архітектура другої половини XVIII ст. – першої третини XIX ст. – К.: НДІТІАМ, 1993. – 44 с.
2. Малаков Д.В. По Брацлавщині: От Винниці до Тульчина. – М., 1982. – 173с.
3. Леонтьев Д. Архітектура України. Велика ілюстрована енциклопедія. – Веста, 2010. – 224с.:іл.
4. Aftanazy Roman. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej / Roman Aftanazy. T. 10 a. Materiały do dziejow rezydenji. – Wrocław, Warszawa: 1997- 774s.
5. Овсійчук В.А. Класицизм і романтизм в українському мистецтві. – К.: Дніпро, 2001. – 448 с.
6. Історія української архітектури // Ю.С. Асеєв, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк та ін. / За ред. В.І. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.:іл.

Хороша Оксана Іванівна — аспірант кафедри БМГА, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ksyun@ukr.net

Науковий керівник: *Смоляк Володимир Вікторович* – к. арх., доцент кафедри БМГА, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Oksana Khorosha – graduate student, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ksyun@ukr.net

Supervisor: *Smolyak Vladimir* – k. Arch., docent, Vinnytsia National Technical University. Vinnytsia.